

Havforskningsinstituttet har et godt utviklet samarbeid med andre forskningsinstitutter rundt om i verden. En av de institusjonene vi har samarbeidet tettest med over lang tid er PINRO i Murmansk, eller "N.M. Knipovitsj polarvitenskapelige forskningsinstitutt for sjøfiskehusholdning og oseanografi", som det heter, direkte oversatt fra russisk.

Ingolf Røttingen
ingolf@imr.no

Harald Gjørseter
harald@imr.no

N.M. Knipovitsj var en stor russisk oseanograf som levde samtidig med Fridtjof Nansen og Johan Hjort. I 1899 hadde verdens første spesialbygde havforskningsfartøy, russiske "Andrey Pervozvanny" anløp i Oslo på sin reise nordover fra verftet i Tyskland. Da hadde Knipovitsj møter med blant andre Nansen og Hjort. Utover på 1900-tallet var det sporadisk kontakt, men det mer formelle samarbeidet skjøt først fart rundt 1958. Da besøkte det norske forskningsfartøyet "Johan Hjort" Murmansk, og det ble arrangert en vitenskapelig konferanse på PINRO. Dette var foranledningen da det i 2007 ble holdt en vitenskapelig konferanse i Tromsø for å markere 50 års samarbeid mellom institusjonene.

Stridsspørsmål om sild

Den faglige bakgrunnen for samarbeidet var utviklingen i bestandene av nordøstarktisk torsk og norsk vårgytende sild på 1950-tallet. Selv om begge landene var medlem i ICES, som gir råd om forvalt-

ning av ressursene i Nord-Atlanteren, var det behov for et tettere samarbeid. På 1950-tallet var ikke ICES begynt å gi råd om totaluttak av bestander. Slike fiskerireguleringer var ikke aktuelle den gangen. Barentshavet og Norskehavet var frie og åpne hav, der alle kunne fiske så mye de ville. Økonomiske soner og fordeling av totalkvoter lå 20–30 år fram i tid. Men problemer som skyldtes det frie fisket hadde begynt å melde seg, og størrelsen på fangstene gikk nedover. Samtidig antydte forskernes data om aldersfordelingen i torskebestanden at nedgangen skyldtes overbeskatning og ikke naturlige svingninger. For silda var det den norske beskatningen av ungsild som var stridsspørsmålet. Sovjetiske forskere mente at det norske ungsildfisket var hovedårsaken til nedgangen i sildefiskeriene i Norskehavet utover på 1950-tallet. Fra norsk side ble dette benektet siden de sterke årsklassene av sild hadde sitt oppvekstområde ute i havet, der det ikke ble fisket ungsild.

Ønsket mer samarbeid

Det var faglig uenighet om blant annet analysemetoder og valg av årsklasser i analysen, dermed ble det vanskelig å komme fram til en felles forståelse. Både fra norsk og russisk side var det ønske-

Interkalibrering av utstyr er viktig når flere fartøyer fra ulike land skal samarbeide. Dette bildet ble tatt fra "Johan Hjort" under en interkalibrering av ekkolodd for noen år siden, da denne gikk parallelt med gamle "G.O. Sars" og "Vilnius" under en slik interkalibrering.

Intercalibration of equipment is important when several vessels from various countries do surveying together. This picture was taken from "Johan Hjort" some years back, when this vessel was sailing in parallel with the old "G.O. Sars" and "Vilnius" under an intercalibration run of acoustic equipment.

lig med et samarbeid utover ICES for å komme nærmere årsakene til endringene i de store bestandene i Barentshavet.

Siden den gang har arbeidet blitt utvidet og fordypet, blant annet med årlige fellestokt. I 1965 startet 0-gruppetoktene for å få oversikt over årets gyting for alle bestandene i Barentshavet. De er nå en del av økosystemtoktet om høsten. Undersøkelsen har gått uavbrutt siden starten, og er sannsynligvis den lengste kontinuerlige toktserien innen ICES. Toktserien gir informasjon om rekrutteringsmekanismene i Barentshavet, og er viktig for arbeidet med prognosene for fiskebestandene. Fellestoktene resulterte også i årlige møter som omfattet emner innen fysikk, biologi og teknologi.

Felles fiskerikommisjon og miljø-kommisjon

En svært viktig faktor i samarbeidet var innføringen av økonomiske soner i 1977, og som en følge av det, opprettelsen av Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon. Norske og russiske forskere forsøker å bli enige om saker som skal behandles i fiskerikommisjonen. Det gjelder særlig bestandsutvikling og kvotebefaling. Uten en felles innstilling fra norske og russiske forskere er det vanskelig å få effektive vedtak i kommisjonen. Men også arbeidet i fiskerikommisjonen er i endring; norske og russiske forskere samarbeider nå også om langtidsstrategier, høstingsregler og økosystemforvaltning. Etter hvert vil den norsk-russiske miljøkommisjonen prege samarbeidet i større grad. I første omgang gjennom en årlig

statusrapport for økosystemet i Barentshavet. Statusrapporten er forfattet av forskere fra Havforskningsinstituttet og PINRO sammen med forskere fra mange andre norske og russiske institusjoner.

Et annet nøkkelement er det årlige forskermøtet. Der møter 10–20 norske forskere sine russiske kolleger og diskuterer tema som fiskerikommisjonen har satt på dagsordenen. Det blir også arrangert felles tokt; det største er økosystemtoktet i august–september, der tre norske og to russiske fartøy vanligvis deltar. Dette toktet inkluderer det tidligere nevnte 0-gruppetoktet og det felles loddetoktet. Det startet som et norsk tokt i 1971, men ble et felles tokt fra høsten 1979. Også undersøkelser på reke, bunnfisk, bunnorganismer, forurensning, plante- og dyreplankton,

Pavel Ljubin (røde hansker) på økotokt med "G.O. Sars" september 2008. Han så på mulighetene for standardisering av bunndyr-innsamling, samstemt artsbestemmelse av bunndyr og databehandling. Redskapet er en bomtrål brukt til innsamling av bunndyr. Pavel Ljubin (red gloves) participating in the ecosystem survey on "G.O. Sars" in September 2008. He considered the possibilities for standardization of benthos sampling on Norwegian and Russian research vessels and harmonizing the species identification and data analysis. The gear is a beam-trawl used for sampling of benthos.

sjøpattedyr og sjøfugl, inngår i det felles økosystemtoktet. Etter toktet blir det utgitt en felles norsk-russisk rapport. På grunn av mangel på ressurser blir ikke økosystemtoktet gjennomført i 2009, bare 0-gruppe- og loddedelen går som normalt.

Fra formelt til personlig

Utveksling av otolitter og årlige møter der en sammenligner aldersfastsetting av viktige fiskearter, er sentrale fellesprosjekter. Fra 1983 har det vært arrangert norsk-russiske symposier med ett til tre års mellomrom. Selv om det i all hovedsak er norske og russiske forskere som utfører datainnsamlingen om de viktige bestandene i nordområdene, er det ICES som opparbeider det omfattende datamaterialet. Innen ICES-systemet arbeider både norske og russiske forskere for å få fram et felles

syn på modeller og inngangsdata, og systemet ivaretar internasjonal kvalitetskontroll av arbeidet. ICES er derfor en grunnstein i det norsk-russiske samarbeidet.

Etter hvert som forskerne blir bedre kjent, oppstår det gjerne direkte samarbeid om prosjekter og oppgaver. Slike personlige relasjoner er viktige. Det er ikke uvanlig å treffe forskere fra PINRO som besøker forskere fra vårt institutt for noen dager eller uker og omvendt. Vårt bibliotek samarbeider med PINROs bibliotek, og forskere blir invitert med på den andre institusjonens tokter osv. Når samarbeidet på denne måten går over fra å være formelt til også å gjelde fra person til person, er det også større muligheter for at det vil bestå og videreutvikles i årene som kommer. En ny milepel blir utgivelsen av boken

”The Barents Sea Ecosystem – Russian-Norwegian cooperation in research and management” skrevet av norske og russiske forskere og planlagt utgitt høsten 2010.

50 years of Norwegian–Russian Cooperation

While the Institute of Marine Research has a highly developed cooperation with several marine institutes around the world, the links to PINRO, the Polar Institute of Marine Fisheries and Oceanography in Murmansk, Russia, are particularly strong. The precursor to this collaboration dates back more than 100 years. The great Russian oceanographer N.M. Knipovitch met his contemporaries F. Nansen and J. Hjort in 1899, when the first specially built oceanographic vessel “Andrey Pervozvanny” visited Oslo. Sporadic contacts remained during the first half of the 20th century both direct and through ICES, but the collaboration made good headway from about 1957–1958, when scientific conferences were arranged in Bergen and Murmansk with participation from the two institutes. At the core of the cooperation was the two common fish stocks Norwegian spring-spawning herring and Northeast Arctic cod. The cooperation was broadened to include joint surveys from 1965, first on 0-group fish, and from the late 1970s also on capelin. Recently, these surveys have been expanded to include larger parts of the ecosystem, and were from 2004 called “ecosystem surveys”.

A key element in the cooperation is the annual scientific meeting, where 10–20 Norwegian researchers meet their Russian colleagues to discuss questions raised by the Joint Norwegian-Russian Fisheries Commission.

Gradually, close collaboration in various fields of marine science were developed between individual scientists. Since 1983, Norwegian-Russian symposia have been organized at intervals of one to three years. The jubilee conference in Tromsø in 2007, commemorating fifty years of close scientific contacts between Norway and Russia, was the 12th in this series of symposia. A new milestone in the cooperation will be the book “The Barents Sea Ecosystem – Russian-Norwegian cooperation in research and management”, with contribution from several scientists from both countries, planned for publishing in 2010.

Foto: Lis Lindahl Jørgensen